

СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ: ЩОДО ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО АСПЕКТУ. ЧАСТИНА 1¹

Куковинець Дар'я Олександрівна

молодша наукова співробітниця

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності

імені академіка В. В. Сташиса

Національної академії правових наук України

м. Харків, Україна

У сучасному глобалізованому світі використання інформаційно-комунікаційних технологій стало невід'ємною частиною життя майже кожного члена суспільства. Проникаючи в будь-яку сферу суспільного життя, «інформаційний вир» здатен затягнути у себе навіть професійного «пловця», зіштовхнути його з небезпеками, що причаїлися.

Значна увага науковців, які досліджують питання кримінальної відповідальності за правопорушення, вчинені за допомогою цифрових технологій або такі, що вчиняються в інформаційному просторі загалом, зазвичай обмежується питаннями так званих комп'ютерних правопорушень, шахрайства, вчиненого шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки, розголошення відповідної інформації тощо. Значно менше уваги приділяється випадкам сексуального насильства, коли сучасні технології використовуються для полегшення їх вчинення або коли предметом суспільно небезпечного діяння виступає інформація у тому чи іншому її виді.

Як уявляється, наразі єдиного уніфікованого терміну на позначення того, що являє собою сексуальне насильство в інформаційному просторі, в українському законодавстві не існує. Як і не існує спеціальної кримінально-правової норми щодо цього явища.

Чи не єдиним нормативним положенням, в якому використовується подібне поняття (зокрема, «сексуальне онлайн-насильство») є Стратегія кібербезпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021 (далі – Стратегія). Так, у Стратегії зауважується, що для досягнення цілі В. 3 (Прагматичне міжнародне

¹ *Примітка.* Тези виконано в межах фундаментальної теми «Теоретичні, законодавчі та правозастосовні проблеми кримінально-правової охорони інформаційної безпеки в Україні» (номер державної реєстрації 0121U114324, термін виконання: 1 кв. 2022 р. – 4 кв. 2025 р.).

співробітництво) Україна розвиватиме міжнародне співробітництво у сфері кібербезпеки, спрямоване, передусім, на забезпечення незалежності і державного суверенітету, відновлення територіальної цілісності України, шляхом поглиблення співпраці з міжнародними організаціями у сфері захисту дітей від *сексуального онлайн-насильства*» [2].

Сучасна вітчизняна теорія кримінального права щодо цього питання також ще знаходиться на стадії розробки. Тому видається доцільним на цьому етапі дослідження висвітлити точки зору, які наразі існують в зарубіжній науковій думці щодо позначення цього поняття.

Так, учені з Університету в Торонто, Дженна Кріппс та Лана Штермак, оперують терміном «кіберсексуальне насильство» («*cyber-sexual violence*»), до якого відносять *форми шкідливої сексуально-агресивної поведінки, скоєної за сприянням цифрових технологій*. «Така шкідлива поведінка може включати порнографію без згоди та іншу сексуальну експлуатацію на основі зображень, сексуальні домагання в Інтернеті, кіберпереслідування, ворожі висловлювання на основі гендеру в інтернеті та використання послуг зв'язку для організації/спроби організації сексуального нападу на жертву» [4, с. 171]. Сохейла Пашанг, Дженніфер Кларк та Назілла Ханлоу визначають кіберсексуальне насильство через призму гендерних досліджень як навмисну дію, спрямовану на те, щоб контролювати, присоромлювати і принижати молодих жінок, що включає всі форми гендерної та сексуальної експлуатації в інтернеті, які можуть поставити під загрозу особисту недоторканність приватного життя та безпеку молодих жінок в автономному режимі [7].

У дослідженні Лінди Р. Чжун, Марка Р. Кеббелла та Джуліанни Л. Вебстер натомість використовується термін «сексуальне насильство за допомогою технологій» («*technology-facilitated sexual violence*»), який означає шкідливу сексуальну поведінку, яка була забезпечена, підтримана, спонукана або заохочена за допомогою комунікаційних технологій [6]. Ана Валентина Медейрос де Араужо, Крістін Віейра ду Бонфім, Магалі Бушацкі Магалі Бушацький також використовують цей термін і погоджуються з тим, що він позначає діапазон поведінки, в якій інформаційні та комунікаційні технології використовуються для полегшення віртуальної сексуальної шкоди [3].

Вучун Чжун послуговується терміном «цифровий сексуальний злочин» («*digital sex crime*»), що визначається, по-перше, як гендерне насильство, вчинене онлайн та офлайн за допомогою цифрових пристроїв та інформаційно-комунікаційних технологій, а, по-друге, як концепція, яка серйозно посягає на сексуальне самовизначення та моральні права інших осіб у кіберпросторі шляхом зйомки, зберігання, погрозу та розповсюдження [5].

Отже, як уявляється, основна увага у вищезгаданих визначеннях фокусується на «кіберскладовій» (з огляду на використання у термінах частини на-кшталт «кібер»/«цифровий»). Проте варто зробити ремарку, що використання означеної термінології значно звужує сферу суспільно-небезпечних діянь, які можливо охопити поняттям «сексуальне насильство в інформаційному просторі».

З цього приводу варто погодитись із думкою В. С. Батиргарєєвої, яка зауважує, що «розглядаючи питання відповідальності за протиправні діяння в інформаційному просторі, а так само криміналізуючи нові суспільно небезпечні діяння у цій сфері, слід мати на увазі, що йдеться не лише про *кіберпростір* як середовище, створюване інформаційними системами, об'єднаними в локальні або глобальні комп'ютерні мережі або реалізованими на окремих комп'ютерах та інших пристроях, а й про циркуляцію будь-якої інформації, з використанням якої може пов'язуватися вчинення злочину» [1, с. 15].

Проте, так чи інакше, означені точки зору можуть слугувати гарним фундаментом для конструювання власної позиції. Тому на наступному етапі дослідження з урахуванням зазначеного, а також наукових думок щодо того, що взагалі варто мати на увазі під «сексуальним насильством» вбачається доцільним сформулювати власне визначення того, що являє собою «сексуальне насильство в інформаційному просторі» як його окремий вид.

Література:

1. Батиргарєєва В. С. Модернізація кримінально-правової охорони інформаційного простору України. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2022. Том 1, № 43. С. 11-23.

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України» : Указ Президента України № 447/2021. *ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ ВОЛОДИМИР ЗЕЛЕНСЬКИЙ. Офіційне інтернет-представництво*: оф. вебсайт. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4472021-40013#:~:text=Пріоритетами%20забезпечення%20кібербезпеки%20України%20є,свроатлантична%20інтеграція%20у%20сфері%20кібербезпеки.>

3. Ana Valentina Medeiros de Araújo, Cristine Vieira do Bonfim, Magaly Bushatsky, Betise Mery Alencar Furtado. Technology-facilitated sexual violence: a review of virtual violence against women. *Research, Society and Development*. 2022, v. 11, n. 2. 17 p. DOI: <http://dx.doi.org/10.33448/rsd-v11i2.25757>.

4. Jenna Cripps, & Lana Stermac. (2018). Cyber-Sexual Violence and Negative Emotional States among Women in a Canadian University.

International Journal of Cyber Criminology. 2018. 12(1). P. 171–186.
URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.1467891>

5. Jun W. A Study on Characteristics Analysis and Countermeasures of Digital Sex Crimes in Korea. *Int J Environ Res Public Health*. 2021, 19(1):12. Doi: 10.3390/ijerph19010012.

6. Linda R. Zhong, Mark R. Kebbell, Julianne L. Webster. An exploratory study of Technology-Facilitated Sexual Violence in online romantic interactions: Can the Internet's toxic disinhibition exacerbate sexual aggression? *Computers in Human Behavior*. 2020, Volume 108. 43 p.
URL: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106314>

7. Pashang, Soheila & Khanlou, Nazilla & Clarke, Jennifer. (2019). The Mental Health Impact of Cyber Sexual Violence on Youth Identity. *International Journal of Mental Health and Addiction*. 2019, 17. P. 1119–1131. DOI: 10.1007/s11469-018-0032-4.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-277-0-48>

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СПОСОБУ ВЧИНЕННЯ КОНТРАБАНДИ

Парайко Микола Ілліч

студент юридичного факультету

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна*

Шевчук Андрій Васильович

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права*

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

Вже довгий час практика у сфері протидії злочинності свідчить про те, що контрабанда залишається одним із найпоширеніших злочинів. Саме тому розгляд її особливостей, відповідно, й питань кримінально-правової характеристики, є актуальним в умовах сьогодення. Це зумовлено й тим, що на практиці постійно з'являються нові способи, які потрібно своєчасно виявляти. Тому метою нашої роботи є аналіз кримінально-правової характеристики способу вчинення контрабанди, встановлення найпоширеніших його видів за допомогою результатів діяльності судів.

Останні зміни до КК України в 2011 році, що стосувалися предмета контрабанди, суттєво вплинули на практичну діяльність його